

Meer bieten met minder rooiers

Meer rooien met minder machines. Tijdens de viering van het 75-jarige bestaan van het Instituut voor Rationele Suikerproductie was dat de stelling om de kosten van de teelt te verlagen en zo de bietenteelt in ons land in stand te houden. Deze stelling betekent een cultuuromslag en daar werden de aanwezigen niet vrolijk van: De fabrikan- ten niet want het betekent minder machines maken, de loonwerker niet omdat hij langer moet doorrijden met oudere rooiers en ook de teler niet want er wordt geknaagd aan zijn ondernemerschap.

Tekst: Jannes Hoenderken – Foto's: fabrikant, Gertjan Zevenbergen

Rond 1980 werden in ons land ruim 135.000 ha suikerbieten verbouwd. Dat areaal is in ongeveer 30 jaren gezakt tot 95.000 ha door quotering van suiker en de opbrengstgroei van gemiddeld 1 procent per jaar door goed kweek- en verdelingswerk. Over 25 jaren betekent dat 25 procent meer suiker per hectare ofwel de oppervlakte per bedrijf kan met 20 procent worden ingekrompen. De voorstellen die nu vanuit Brussel op de telers afkomen hebben niet meer betrek-

king op de hoeveelheid suiker, maar zijn een directe prijsverlaging voor elke kilogram suiker. Om die vermindering van inkomsten op te vangen zullen de kosten van de teelt naar beneden moeten. En dan komt de grote kostenpost oogst direct in de belangstelling.

▪ Enige overcapaciteit loont

Een machinepark met geringe overcapaciteit resulteert weliswaar in iets hogere vaste kosten, maar betekent ook dat je bij ongunstig

weer werkzaamheden enige tijd kunt uitstellen zonder dat het bedrijfsresultaat in het geding komt. Bij werkzaamheden in loonwerk zullen deze extra kosten voor machines en arbeid in de tarieven worden doorberekend. Bij de oogst van suikerbieten is de balans echter verstoord. Hoe breng je de afweging tussen overmechanisatie en slagvaardig handelen weer in evenwicht?

▪ Meer hectare per rooier

Vanaf het begin is bietenrooien een zaak van de loonwerker. Eerst uitgevoerd met een- en tweerijige rooiers, maar vrij snel kwamen de zesrijers met een grote verzamelbak. Het aantal machines groeide met het areaal mee, want elke loonwerker deed mee. En die werd bovendien geacht te komen met moderne machines, want die – zo was de algemene mening – rooiden schoner en veroorzaakten minder verliezen. Om ook in het krimpende areaal je klanten te binden, bleef de loonwerker bieten rooien met als resultaat dat nu met de zesrijige rooiers gemiddeld minder dan 200 ha bieten worden geoogst. En dat is van het goede te weinig. Een moderne zesrijige bietenrooier moet per seizoen zonder problemen 350 tot 400 ha kunnen rooien.

▪ Herstel van het evenwicht

De oogstcampagne is in te delen in twee periodes. Tot eind oktober wordt gerooid voor de directe levering aan de fabriek, daarna wordt ook op voorraad gerooid om de oogst rond 15 november te kunnen beëindigen. De gedachte hierachter is dat elke koude nacht extra suiker opbrengt. Uit onderzoek blijkt echter dat deze toename na 15 oktober minimaal is en dat in de laatste weken van oktober het reinigen van de bieten veel gemakkelijker gaat dan in november. Door deze geringere beschadiging zijn uiteindelijk de suikerverliezen kleiner. En daar ligt ook de sleutel voor een betere benutting van bietenrooiers. Een calculatie van het IRS wijst uit dat de rooikosten met 135 euro per hectare afnemen, als het areaal van 200 ha verdubbelt. Deze verdubbeling is bereikbaar door in de eerste periode via een goede routing de machines beter te benutten en door vanaf 20 oktober op elke werkbare dag ook bieten op voorraad te rooien en wellicht de dagcapaciteit te verhogen door in twee ploegen te gaan werken. Vooralsnog blijft 15 november de einddatum van de oogstcampagne. Rooien daarna levert vaak minder schoon rooiwerk en geeft hogere slijtage aan de rooier.

▪ Stilstaande rooiers

Verdubbeling van oogstcapaciteit betekent stilzetten van de helft van de rooiers. Om dat mogelijk te maken zullen loonwerkers moeten afspreken, wie wat gaat doen. Daarnaast zullen zij moeten beslissen wat te doen met de boventallige machines: houden voor bijzondere omstandigheden, verschroten of de machine opknappen en verkopen. En die keuze is bijzonder lastig als stilgezette machines nog niet zijn afgeschreven. Daarbij komt ook nog dat bij verkoop niet alleen een machine verkocht wordt, maar ook weer een stukje

bietenareaal voor loonwerk verloren gaat.

Deze 'boerenmachines' rooien maar een fractie van wat ze kunnen, maar het gebeurt meestal wel onder gunstige omstandigheden, waardoor de rooiers nog jaren mee kunnen.

▪ 'De klok rond rooien'

In Flevoland willen bienteelers, loonwerkers en suikerindustrie het areaal per machine verhogen van 200 hectare naar ongeveer 700 hectare per zesrijige rooier per seizoen. Zij willen dat bereiken door de rooier en afvoertrein nog meer uren te laten maken, tot bijna de klok rond laten draaien. Dat lijkt mooi, maar roept toch verschillende vragen op. Structureel nachtwerk zal de arbeidskosten opschroeven.

IRS: Kostenbesparing bij klok rond werken is minimaal

En om de hele keten draaiend te houden, zal er vrijwel permanent een onderhoudsploeg paraat moeten zijn. Bij een hoge benutting moet oogsttijd worden ingeruimd voor regulier onderhoud. En in natte situaties hebben wegbeheerders problemen met modder op de openbare weg. Dat probleem zal bij 'de klok rond werken' alleen maar groter worden. Het belangrijkste tegenargument voor de klok rond komt echter uit de berekening van het IRS: bij meer dan 400 hectare per seizoen is de besparing aan kosten per hectare minimaal.

Zesrijige rooiers rooien nu gemiddeld minder dan 200 ha bieten en dit moet per seizoen het dubbele zijn. Dan kunnen ook de rooikosten met 135 euro per hectare afnemen, volgens berekening van het IRS.

▪ Rode kaart of wassen neus

In de tekst over het project Flevoland staat, dat je als teler het recht behoudt om de rode kaart te trekken en de rooier stil te zetten als de omstandigheden te slecht zijn. Dat lijkt mooi, maar in een situatie waarbij de machinecapaciteit volledig moet worden benut, moet je sterk in je schoenen staan om de grond te sparen en de oogsttrein stil te zetten. De clausule lijkt ook niet houdbaar omdat daarmee de totale planning onderuit wordt gehaald.

▪ Duurzaamheid, maar wel integraal

Enige overcapaciteit bij oogstwerk verhoogt de slagvaardigheid. Door quotering en op handen zijnde Europese wetgeving voor suiker wordt de rendabiliteit lager en moeten de kosten omlaag worden gebracht. Een mogelijkheid daartoe is betere benutting van een aantal rooimachines en de rest stilzetten. Berekeningen laten zien dat daarin flink wat valt te verdienen. Ook logistiek, door o.a. minder heen en weer rijden, valt winst te behalen. Echter, als akkerbouwer moet je stuurman blijven en bij ongunstige veldomstandigheden kunnen zeggen: "Nu even niet!" Anders krijg je eenzelfde positie als de contractteler voor de conserventeelt en mag je de grond na de oogst weer in conditie brengen. En dat gaat in december veel moeilijker dan in de zomermaanden en kan een groot deel van de 'winst' weer teniet doen. De reactie van een slechte structuur op de opbrengst van een volggewas laten we dan nog maar buiten beschouwing. ■